

ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ЯК ФАКТОР УДОСКОНАЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

THE TRANSFORMATIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS AS A FACTOR OF IMPROVEMENT THE INTEGRATION PROCESSES

Володимир ШЕДЯКОВ,
доктор соціологічних наук,
кандидат економічних наук, Київ

Volodymyr SHEDYAKOV,
Dr. Sc. in Sociology,
PhD in Economics, Kyiv

Прискорення та поглиблення інтеграції у світову спільноту – один із пріоритетів державної політики України практично протягом усіх років її існування. На шляху активної участі країни в міжнародному поділі праці помітним етапом є просування до Європейського Союзу, зокрема – асоціація з ним. Завдяки цьому, зокрема, можливе вирішення таких завдань: підвищення рівня взаємодії у вільному русі товарів, послуг, капіталів, робочої сили; модернізація галузей економіки та регулятивного апарату; отримання прибутку від порівняльних переваг у деяких виробничих циклах; спрощення доступу до світових ресурсів науково-технічної інформації та інноваційних технологій тощо. Зрозуміло, підвищення ступеня взаємозалежності – це характерна риса економічного розвитку. Товаровиробники змушені узгоджувати свої витрати з ринковими умовами, де вони стикаються зі своїми конкурентами, що підштовхує до пошуку шляхів підвищення ефективності свого виробництва. При цьому з часом відокремлення деяких фаз і вузлів виробництва, здійснення предметної, подетальної та технологічної спеціалізації ведуть до розширення можливостей випуску готової продукції та вимагають зростання обсягу ринків, їх інтернаціоналізації.

Разом з тим, очевидно, що підвищення рівня інтеграції в міжнародні економічні відносини – тривалий і неоднозначний процес, результат якого залежить насамперед від якості захисту своїх національних інтересів, характеру економічного регулювання, обраних форм, етапів, послідовності, зацікавленості акторів прийняття рішень. Зокрема, передбачається прогресивна структурна перебудова, підвищення конкурентоспроможності товарів, галузей та економіки в цілому, вдосконалення внутрішньокорпоративних механізмів управління та мотивування.

Отже, ми хочемо створити соціально-економічне середовище (в тому числі – за допомогою міжнародних економічних відносин). Але чи зможе Україна набути вигляду успішної (пост)сучасної країни з відповідною атрибутикою, чи результат її трансформації буде пов'язаний із соціально-економічною архаїкою? У чому пріоритет держави: забезпечення умов для якнайшвидшого забезпечення корисливого інтересу приватного бізнесу чи в його використанні для вирішення широких соціальних завдань розвитку й піднесення суспільства? У чиїх інтересах (персональних і соціальних) здійснюватиметься відбір найбільш нагальних напрямків бюджетного фінансування? По-перше, тільки в здоровому господарському середовищі правилом є підняття своєї справи разом з розвитком всієї країни. У спекулятивній ситуації домінування фіктивних соціально-економічних величин зліт прибутків є відірваним і від стану справ у «реальному» секторі, і від стану економіки країни, і від заможності народу. Більше того, після буму пострадянської приватизації «правилом хорошого тону» було розорення основних фондів зайнятого підприємства та виведення виручених коштів за кордон з метою використання їх для надспоживання. По-друге,

вкрай важливим є те, хто суб'єкт змін і в чиїх інтересах вони здійснюються. Відповідно нормальна основа господарської практики та економічної науки – не безособистісний грошово-кредитний механізм, а практичне й теоретичне забезпечення умов поведінки вільної, творчої, самостійної людини. По-третє, світ дуже трансформувався, а отже, змінилися інструменти, можливості та загрози розвитку. Ресурсний потенціал і акценти міжнародних економічних відносин продовжують змінюватися. Удосконалюються стратегії, практика, засоби використання глобальних процесів для досягнення своїх цілей.

Таким чином, **метою статті** є викладення результатів дослідження певних трансформацій міжнародних економічних відносин, що здатні помітно вплинути на якість участі в інтеграційних процесах.

Міжнародні економічні відносини трансформуються. На сьогодні питання забезпечення національних інтересів і матеріальної основи суверенітету проявляється таким чином: з одного боку, вони неможливі без зміцнення й модернізації індустріальної серцевини виробництва (включно з кадрами відповідної кваліфікації та мотивації), з другого боку, не можна ігнорувати й вимоги нової модернізації, її специфічні загрози та потенціал. Процеси соціально-економічного розвитку вже суттєво вплинули на характер, пріоритети та можливості міжнародних економічних відносин. Дамокловим мечем на сьогодні нависає глобальна небезпека світової кризи, здатної додатково суттєво прискорити кардинальні зрушення в переміщенні товарів, капіталу, робочої сили, що також потребує відповідної реакції на рівні управління інтеграційними процесами [1-9].

Формування системи уявлень щодо значення господарювання у людства відбувалося під тиском особливого значення родючої землі (для землеробів) і величини територій, в тому числі мисливських угідь (для скотарів і мисливців). Наступні етапи поділу праці внесли в число особливо важливих (і відособили) функції, організацію та управління наукового обслуговування продуктивної діяльності. Нині пріоритет у забезпеченні успіху національної економіки в системі міжнародних відносин все помітніше переходить до соціального капіталу, що характеризує рівень гармонії людської життєдіяльності, якість відносин між людьми і насамперед – обопільної довіри.

Радикальний характер і розмах зрушень очевидні. Фактично постає питання щодо поняття та прийняття моделей постмодерну й проведення постсучасної рефлексивної модернізації, тобто постмодернізації. На наш погляд, по-перше, немає ніяких підстав для буквального перекладу «пост-» як «після». Втягування будь-якого регіону в тенденції постіндустріального суспільства і постмодерної культури – це зміна моделі розвитку та стилю життя. По-друге, природно, в різних частинах земної кулі цей перехід може помітно відрізнятись. У цій ситуації при збільшенні соціальних мереж зростає гетерогенність, невизначеність,

Досліджуються можливості, які надають міжнародні економічні відносини після поглиблення та прискорення інтеграційних процесів. Розглядаються умови продуктивного використання міжнародних відносин для здійснення успішної (пост) модернізації економіки. Для визначення перспективних форм і національних моделей розвитку особлива увага приділяється вивченню глобальних трансформацій, управлінських інновацій, ролі суб'єктності необхідних реформ, а також ціннісно-смыслових комплексів.

The possibilities of international economic relations after the deepening and acceleration of the integration process are investigated. The conditions of productive using of international relations for the successful implementation of the (post) modernization of the economy are elaborated. To identify promising forms and national models of development, particular attention is paid to the study of global transformations, management innovation, the role of subjectivity necessary reforms, as well as the value and meaning complexes.

взаємопроникання фрагментів різних структур, рухомість меж, кардинально змінюється співвідношення господарських норм і аномалій [10-16]. Але кардинальним викликом глобальних трансформацій якраз є вибір між прийняттям різноманітності соціально-економічного розвитку без жорсткого домінування однієї тенденції (на відміну від класики високого Модерну) і відмовою від розвитку (що теж було вже в історії у багатьох цивілізацій), безвекторністю існування аж до зриву в контр-модерн і деградацію. І загрозових рис останнього теж вистачає. Саме ця альтернатива, абсолютизуючи можливості й виводячи їх на межу, може стати провідною проблемою змісту соціально-економічних трансформацій міжнародних відносин епохи. Час подібного вибору вимагає теоретичного осмислення в строго наукових категоріях, але при цьому його підсумок визначається соціальною практикою історичного процесу.

Причому глобальні процеси постмодерної трансформації, постмодернізації втягують в себе в ситуації невирішеності й частини завдань нормативного модерну, що формує додаткові умови прийняття рішень стратегічного й тактичного рівня [17-27]. Наприклад, Радянський Союз, будучи одним із визнаних гігантів промислово-індустріального світу, не встиг закріпитися на рівні лідерів поділу праці інформаційної ери. Від нього Україні залишилися видатні заділи і підготовлені науково-інтелектуальні ресурси, але вони не формували комплексних циклів, адекватних новій епосі. Структура капіталовкладень у наступний період також не сприяла розвитку найновіших технологій та виробничих циклів. І чим далі просуваються лідери до горизонтів економіки суспільства знань і фінансових операцій, тим більше вони зацікавлені в зовнішньому існуванні як резервацій архаїчних господарських укладів з екзотикою суспільних відносин, так і територій з доіндустріально-аграрними промисловими циклами й екологічно неоднозначними виробництвами.

Вкрай важливим для реалізації інтеграційних намірів України є підтримка балансу у взаємодії різних міжнародних кластерів. Отже, Україна вже подала заяву на вступ до ASEM – Samity Asia-Europe Meeting, впливового форуму країн Європи та Азії, що дозволяє ефективно обмірковувати проблеми глобального масштабу. До того ж на сьогодні зростає протиріччя між капіталом промисловим і фінансово-банківським здійснюється в умовах, коли не тільки економічний, а й геополітичний центр впливу все помітніше зміщається в азіатсько-тихоокеанський регіон. Згасаючі ринки стагнуючого Заходу свідомо є слабкішими від потенціалу зростаючих ринків Сходу. Причому в часи Великої депресії лідер Заходу – США – були кредитором усього світу, фактично монополічним власником світової фінансової системи (решта економік, які могли вільно друкувати гроші, були зруйновані). Нині ж Америка сама і кредитується, і живе виключно в борг. Для неї, як і для Заходу, виживання передбачає насамперед «спихання» за будь-яку ціну кризи в інші регіони і, навпаки, використання їхнього ресурсного донорства. При цьому хоч основний ресурсний потенціал все більше концентрується в регіонах зосередження країн, що розвиваються (насамперед тихоокеанського узбережжя), проте багато з централізованих та розосереджених засобів впливу (економічна, інформаційна, політична і військова міць) поки що знаходяться у Заході. І, як показує досвід, він безпощадно застосовує їх для доступу до ресурсів, а також ліквідації перешкод.

Зрозуміло, кожен суб'єкт міжнародних економічних відносин переслідує, захищає і просуває власні інтереси. Відповідно небезпечно піддатися спокусі ідеалізації участі міжнародного життя та інтеграції в міжнародні союзи. Навпаки, важливо освоювати нові інструменти забезпечення своїх потреб. Зокрема, *цілеспрямований вплив на стан виробничих відносин міжнародного господарювання* передбачає особливу увагу до рівнів господарського механізму суспільства (як більш рухомої, актуальної частини економіки), матеріально-технічного оснащення, продуктивних сил і сфери ідеального. При створенні плідного соціально-економічного середовища в умовах глобалізації процесів господарювання і появі все більш витончених інструментів переливу можливостей виникають кластери розвитку, в яких прискореними темпами зростає якість життя, рівень економіки, приходять нові сумлінні довгострокові інвестиції, технології. І, зрозуміло, щоб різні фактори виробництва було активізовано зі стану потенціалу і зведено воедино, необхідна якісна та професійна управлінська праця. На сьогодні гло-

бальна конкуренція активно зіштовхує народи і соціально-економічні структури різних регіонів із впливовими геополітичними та гео економічними інноваціями, що здійснюються на різноманітних етапах циклів внутрішнього розвитку. Ця ситуація несе зовні для трансформацій соціально-економічних відносин могутній потенціал; вона відкриває нові горизонти, але й актуалізує нові загрози, так що для кожної цивілізації належить знову здійснити вибір між декларованими принципами зовнішньої політики і реальними довгостроковими інтересами. Отже, в глобальних масштабах здійснюється складний рух, який одночасно поєднує в собі різні моделі, сценарії та процеси, що потребує віддзеркалення на рівні методики участі в міжнародних відносинах [28-34].

Результат здійснення заходів значною мірою залежить від того, ким та в чий інтерес вони проводяться, хто є їх суб'єктами. Для відображення в них громадської користі важлива наявність і впливовість середнього класу, якість еліти, зрілість народу. Характеристика середнього класу зачіпає насамперед не кількісні (рівень доходів і споживання), а саме якісні ознаки: це – люди, які усвідомили свою свободу і відповідальність, оскільки звикають самостійно приймати рішення і усувати ті проблеми, які перед ними постають. Вони складаються з «selfmade man». І держава для них – не джерело особистого доходу, а гарант продуктивних правил гри, при яких вони і можуть себе реалізувати [35-42]. А їхній контроль за державними чиновниками здійснюється через виборних представників. Паразитів на бюджеті, корупція, (сімейність, кумівство) – це процеси, що радикально підривають основу середнього класу, вводять поділ на «своїх» і «чужих», виводять життєвий успіх за поле законів і нормативної поведінки. Механізм неоколоніалізму може базуватися в тому числі й на підтримці корумпованих компрадорських режимів, які лише видають себе демократичними. Ось чому таким принципово важливим для проведення прогресивних трансформацій є питання про суб'єктність їх здійснення, зокрема про підтвердження законності отримання володінь і власності, вищої освіти та прийняття організаційних рішень кожного з претендентів на владу.

Крім того, свої обмеження накладає епоха. Відповідно до її вимог стратегії інноваційного розвитку й формування повноцінного соціально орієнтованого інформаційного суспільства – два пріоритети отримання країною гідних позицій під час переходу до шостого технологічного укладу. Як відомо, майбутнє буде належати тим країнам, які ефективно впроваджують модель конкурентності людського потенціалу, забезпечуючи в себе (у тому числі й за рахунок участі в міжнародному поділі праці та міжнародних відносинах у цілому) світовий рівень науки та освіти, оскільки саме через канали науки приходять нові технології. Крім того, необхідним є забезпечення відповідного рівня соціально орієнтованої інформаційної інфраструктури, адже нові геополітичні реалії неминуче вимагають налагодження взаємовигідних партнерських контактів з іншими країнами, що стає запорукою збереження культурної самобитності, регіональної стабільності й зростання міжнародного авторитету. Забезпечення форсованого розвитку в умовах постсучасної рефлексивної модернізації при жорсткому ресурсному обмеженні потребує концентрації на пріоритетних напрямках, масштабного маневру, гнучкого використання здібностей населення, а отже, високого ступеня зацікавленості кожного і якісного стратегічного бачення еліти. Таким чином, важливим для дійсного розвитку суспільства є розширення доступу творців до можливостей постсучасних ресурсних баз та підйом загального рівня добробуту всього народу.

Причому здійснення «ринковими романтиками» своєї моделі реформ вже призвело як до безпрецедентної деградації виробництва, так і до зубожіння значної частини населення. З одного боку, після багатьох років декларування владою (як при соціалістичній структурі господарювання, так і в трансформаційний період) необхідності потерпіти, «пожертвувати сьогодні заради майбутнього», «затягнути паски», «провести потрібні, але непопулярні реформи», народ вже втратив той запас міцності (матеріальної, соціальної тощо), який був створений при стабільній системі державності та ідеології. Міжнародний авторитет, успіхи в спорті та культурі не можуть мати внутрішньої підтримки, поки заробітна плата і пенсії низькі, а економіка корупційна, ціни та темпи інфляції надвисокі й істотна частина народу не довіряє владі та не має

захисту від свавілля сили. При цьому тенденції професіоналізації ряду функцій у пострадянському просторі (спортсменів, політиків) поєднувалися зі зворотними для інших категорій населення, представники яких часто переставали приносити достатні доходи для утримання сім'ї. У цих умовах чи не потрібно переходити до реформ більш популярних, після яких життя народу стає дійсно кращим, а вигляд влади більш людським? З *другого боку*, нинішні володарі великих статків на пострадянському просторі, як правило, аж ніяк не росли разом зі своєю «справою», а навпаки, отримавши капітал у процесі «роздержавлення», вони часто не тільки недостатньо дбали про розвиток отриманого, а й допускали деградацію і розвал основних фондів. Найчастіше вони як би «були призначені» капіталістами, що отримували монополні можливості. Відбувалося не стимулювання на базі приватної ініціативи зі створення нового, а розтягування державного (загальнонародного). До того ж спроби приводити клани родичів та друзів до топ-управлінських місць при конвертації політичної, господарської та іншої влади, створюючи фінансово-політичні концерни та перетворюючи державу на картель, – це зовсім не демократія. Пріоритет особистого успіху і збагачення, оформлений в ідеологію «приватизації», яка на пострадянському просторі на якийсь час стала панівною, цілеспрямовано знищує державну владу та країну в цілому.

Однак для вирішення завдань переходу до інноваційного типу розвитку стимулюючого впливу гасла «введи в оману сусіда» зовсім недостатньо, а відновлення ефективних механізмів організації соціального життя вимагає невідкладного створення загальносуспільного Надпроекту розвитку як основи внутрішнього та зовнішнього курсу держави. Ідея особистого збагачення не здатна бути єдиною опорою сильної держави як механізму домінування загальних цілей над приватними інтересами. Для забезпечення гідного становища країни та її населення безвекторність завдання «між» великими соціально-економічними Надпроектами повинна стрімко закінчитися. Необхідно від хаотичної трансформації та консервації перейти до справжньої (пост)модернізації, причому форсованої. Підйом рівня конкурентоспроможності свого цивілізаційного проекту вимагає руху від орієнтацій на сировинне виробництво до інтелектуальних виробництв із високим ступенем переробки. Забезпечення сталого розвитку передбачає досягнення прогресивної структури економіки та капіталовкладень, гідної спеціалізації в міжнародній системі розподілу праці.

Отже, для деміфологізації постановки проблеми проведення нової модернізації (і забезпечення контр-маніпулювання цивілізаційним світоглядом) важливим напрямом могло б стати пов'язане із забезпеченням формування і діяльності на основах ресурсної пріоритетності комерційно спроможних інноваційних проектів з формуванням навколо них науково-освітньо-промислових комплексів. Змагання ж і взаємодія культурно-цивілізаційних світів припускає творче застосування принципу перетворених форм як забезпечення введення в систему міжнародних відносин певного взаємоприйнятного еталону при визнанні множинності можливих ієрархій і без спроб нав'язування будь-яких підходів. Це у свою чергу вимагає як відтворення науково-технічної бази розвитку, так і реформування систем управління у напрямі підвищення дієвості й швидкості впровадження інноваційних розробок в економіку. Відповідно з метою підготовки й проведення нової модернізації доцільно на системному рівні на користь народу забезпечити якісне: використання державної власності і механізмів державного регулювання, запобігання подальшому використанню процесів роздержавлення в цілях кланового «дерібану», виділення здатних забезпечити кардинальний і швидкий підйом за типом ланцюгової реакції «точок розвитку», зберігши пріоритетність їх розвитку та баланс стабільності й суспільного прогресу.

Проте для забезпечення попиту на вироби і послуги в умовах глобального надлишку інформації та надвиробництва торговці агресивно нав'язують гонку із задоволення все більш високих стандартів споживання за рахунок реклами все нових споживчих моделей. Суспільство також активно поширює шаблони розуміння і стандарти поведінки. Редукція ієрархії потреб до найпростіших «хліба та видовищ» і орієнтація на звичку до збереження й підвищення рівня комфорту (матеріального

й духовного) стає найважливішим чинником здійснення вибору. Вона ж може перетворитися на могутню перешкоду на шляху нової (пост)модернізації.

При цьому надійними є тільки ті шляхи освоєння постсучасного світу, які дозволяють підвищувати добробут народу, його впевненість у майбутньому і захищати ідентичність культурно-цивілізаційного світу, що базується на його ціннісних ієрархіях. В історії є щось набагато більш широке і абсолютне, ніж простий баланс егоїстичних інтересів і раціональне зіткнення сил. У ній (у тому числі в її економічній складовій) здійснюється моральний зміст, сформований тисячоліттями взаємодії та кооперації. Кожний культурно-цивілізаційний світ на базі своїх цінностей створює специфічну мобілізаційну базу (матеріально-фінансову, техніко-технологічну та духовно-ідеологічну, включаючи можливості активної міфотворчості) з метою формування модернізаційних альянсів (сам високий Модерн у свій час також був мегапроектном розвитку суспільства) і залучення іноземних інвестицій і технологій. Але їх використання для кінцевого підвищення рівня добробуту народу і рейтингу країни у світовій політиці істотно залежить від якості управління владної еліти в умовах ускладнення середовища під впливом хибних соціальних явищ, перетворених та ірраціональних форм, активного породження міфів тощо. І різні спільноти можуть вибирати абсолютно різні моделі відповіді на виклики часу.

А коли немає стабільної зовнішньої опори у вигляді загальної ідеології, єдиної культури, стереотипної науки, то тоді необхідно визнавати право на існування несхожого, особливого і незвичайного і творчо використовувати в управлінських композиціях потенціалу загальної міфотворчості. Жодна система цінностей не може розглядатися як єдино можлива для людства. Жодна модель модернізації в умовах розповсюдження в глобальному масштабі тенденцій постмодерну не може безпечно нав'язуватися в якості панацеї для всіх. *Вивчення ж досвіду зарубіжних і вітчизняних форсованих модернізацій показує, що, з одного боку, довготривалій системний позитивний ефект приносять соціальні інновації, близькі до базової культури реципієнта, а з другого боку, частково проблемність в одній сфері може компенсуватися проривом в інших.*

Україна – навіть чисто географічно – зовсім інша Європа: так, частина Європи; але ні, не частина Заходу. А світ до повноцісного врахування цієї обставини ще більше не готовий, ніж раніше був не готовий до опанування всередині цивілізаційної єдності (знищення катарів, традиції релігійних воєн) або до нинішнього протистояння з культурами мігрантів. Отже, пауза останніх декількох років, що характеризувалася затишшям у міжнародній політиці, закінчується. Невдовзі знову почнуться великі зміни, й Україна має бути до них готова. Для цього потрібно повернутися в справжню реальність із тієї ілюзорної «реальності», в якій вона зараз знаходиться, відкинувши застарілі уявлення й розхожі шаблони: зашкарубілі догми, які не відповідають інтересам форсованого розвитку. Щоб найповніше розвивати та використовувати свій потенціал, необхідно від політики трансформації себе під існуючий тип міжнародних економічних відносин перейти до політики освоєння наявного інструменталізму, зберігаючи різноманіття рис свого державного, соціального і культурно-ціннісного характеру.

Перемога принципів співробітництва та кооперації над жорсткою ієрархічністю відносин панування-підпорядкування взагалі стала одним із провідних факторів олюднення біологічних істот і глобального стрибка в соціальній еволюції. За рахунок його здійснення і створюється потенціал зв'язування різноманітних ціннісно-смыслових комплексів і формування мотивацій життєдіяльності, які базуються на них. У відмінності ж від людини-творця споживач – стандартизована модою і шаблонами економічна тварина: він не має власної суті і складається з того, чим володіє. Й саме сьогодні знов формується сприйняття вкрай небезпечного для цивілізації виклику часу: збереження своєї незалежності й самостійності кожним із культурно-цивілізаційних світів при знятті перешкод для розвитку його та людини. Діють два рівні протистояння: актуальний (подолання безпосередніх технологій розвалу і підвищення рівня підпорядкування) і фундаментальний (розгортання механізмів розвитку та забезпечення творчої самодіяльності населення).

При цьому просування за рахунок створення осередків, вогнищ розвитку далі сформованого «стандарту» та його базових параметрів здатне створювати прогресивні (що допомагають забігати вперед) мутації суспільних політико-економічних систем. У цьому (як і в забезпеченні населення якісними продуктами) основна роль належить малому й середньому бізнесу – основі конкурентного середовища в країні. Розвиток добросовісної конкуренції, культивування середовища існування малого й середнього бізнесу – це водночас вирощування виробничого середовища національної економіки, вирішення комплексу соціально-політичних проблем, подолання антисоціальних форм монополізму. Тобто створення фундаменту для становлення перспективних рис національного економічного комплексу, зміцнення його «імунітету», що дозволяє на основі високих екологічних норм нарощувати позиції і в аграрній сфері, і в індустріальному виробництві, і в «економіці знань», забезпечивши свою стратегію багатосекторної надійності: будувати свою високотехнологічну індустрію, здійснювати контр-маніпулювання, займатися ціноутворенням, соціальним партнерством. Причому пізно та марно нині намагатися відтворити підйом економіки за рахунок певних верств (як колись сільського населення), зовнішніх країн (як колись колоній) або природних копалин: залежність від природних ресурсів – це слабкість у довгостроковій ініціативі, а не економічне рішення, одностороння експортна спеціалізація підриває решту всіх галузей.

Замість цього доцільно інвестувати у вищу освіту, укріплювати науку і технічну галузь, забезпечувати пріоритет лідерських груп і точок розвитку (насамперед науково-навчально-виробничих комплексів та творчих бізнес-інкубаторів, де на венчурних початках при певній підтримці держави відбуватиметься взаємодія між вченими, державою та бізнесом, що дозволить стрімко перетворювати теоретичні ідеї на практичні товари та послуги). Як правило, подібні інкубатори створюються на державні гроші, потім відкриваючись для приватних вливань. Це було зроблено в багатьох країнах. Коли в країні будуть потужні університети та інкубатори, це створить «міст» знань в економіку, в якій приватні компанії працюють з високими технологіями. Соціальна держава – це і є політична система, що перерозподіляє матеріальні блага відповідно до принципу соціальної справедливості й заради досягнення кожним гідного рівня життя. Отже, нині споруджено каркас держави, який належить облаштувати в усіх сферах суспільного життя. Майбутнє тим більше належатиме тим країнам і регіонам, які запровадять ефективні моделі конкурентоспроможності людського потенціалу, освіти та науки (адже через канали науки приходять передові технології) насамперед на базі розвитку єдності системоутворюючих відносин праці, власності та управління, стан яких на фундаментальному рівні визначає сутність провідних процесів трансформації суспільства, а на актуальному – забезпечує стійкість до можливих спроб гуманітарних інтервенцій та впливає на загальну якість суспільної безпеки.

Успіх використання інтеграції в наявні міжнародні економічні відносини значною мірою залежить від адаптації перехідних форм під національні моделі розвитку, що базуються на особливостях світосприйняття та поведінки населення. Протягом підвищення ролі для економічного успіху соціального капіталу *значення цивілізаційно-сміслових основ участі в міжнародних економічних відносинах зростає* [43-45]. Духовні відносини, сфера моральності й моралі – не «надбудова», а стрижень економіки. Довіра – необхідний елемент здорового господарського механізму [46-61]. Не тільки «сон розуму породжує чудовиськ»; ще більш небезпечні химери можуть ініціюватися аморальним інтелектом. За використання негативної моральної сили для реалізації свого Надпроєкту, за насильство над мораллю і людяність завжди настає розплата. І відплата буде обов'язково, хоч відплачується не завжди винному, частіше історія «б'є по площах». Технократичний вииграш від зростання матеріальних благ і культуртрегерських політтехнологій обертається позбавленням життя смислу, знеособлюванням людини, перетворенням її у гвинтик бездушних бюрократичних структур із жорстким поділом життя на час праці та споживання аж до вищої міри відчуження – загибелі в нескінченних конфліктах. У відчуження, у не-свободи взагалі багато масок. У міру розвитку ідеї часто втрачають

первісний зміст, змінюючи то сутність, то форму і переймаючи риси все нових своїх носіїв. Більше того, ідея може відчуватися і в свідомості однієї й тієї ж людини: в кожній міститься потенціал (само) руйнування. Але багато чого залежить і від якості базових ціннісно-сміслових комплексів культурно-цивілізаційних світів, суспільної моралі й традицій, від характеру самої ідеї. При цьому, зрозуміло, відчуження совісті може зовсім не суперечити широті переконань.

Ціннісно-сміслові комплекси культурно-цивілізаційних світів, спаяні мораллю і традиціями, забезпечують співіснування, партнерство і розвиток людей (в тому числі в господарській сфері). Недарма в Декларації, прийнятій на 7-й Міжнародній конференції міст Всесвітньої спадщини Європи, було, зокрема, зазначено, що культурна спадщина наших міст – спадщина і надбання всього людства, а знайомство з культурою різних народів і збереження культурного різноманіття – найважливіші кроки на шляху зміцнення міжнародного миру, злагоди, розквіту, благоденства і безпеки. Навпаки, контр-традиційна (тобто розсудливо сконструйована) система моралі насправді стає поверненням до технотронного варварства, права сильного, з апологією інстинктів і розлученням суспільного життя.

Суттєвою проблемою також є підміна дійсності ілюзією: при нав'язуванні «гри в життя» з вирішенням неіснуючих проблем і створенням непотрібних речей, активним формуванням ілюзорно-віртуального миру, що потребує нових підходів до суспільних стратегій, пов'язаних з більш активним використанням традицій і звичаїв, колективних відносин і взаємодій, неформальних комунікацій і соціальних мереж, із синтезом елементів керованості, самокерованості та некерованості, науки, міфів та символів, зокрема для забезпечення гуманітарної безпеки суспільства. Вибір між пріоритетом перетворення соціально-економічним і моральним – це змінювати в першу чергу навколишню систему або займатися моральним удосконаленням. Однак з набуттям суспільними відносинами все більш виразних рис несистемних цілісностей, з переплетенням елементів індивідуальних і соціальних рішень набагато важливіше, щоб господарський розвиток не пішов у бічні гілки, позбувшись головного стовбура.

ВИСНОВКИ

Отже, у площині соціального управління та відповідальності сьогодення знаходиться теоретична й практична відповідь на два питання формування вектору інтеграції за рахунок можливостей міжнародних економічних відносин. Перший історичний вибір: нація – творець або споживач, другий – самоцінність народу або існування в якості світової обслуги. Саме навколо цього має формуватися Проєкт і стратегія розвитку зі стратегічним дизайном і формами ефективного управління. Від цього залежать пріоритети розвитку, вимоги до якості вирішення окремих питань, обмеження та підходи. Водночас від обраних засобів буде залежати реально досягнута мета.

Питання забезпечення національних інтересів та забезпечення матеріальної основи національного суверенітету України на сьогодні постає таким чином: з одного боку, це неможливо без зміцнення й модернізації індустріальної серцевини виробництва (включаючи кадри відповідної кваліфікації та мотивації), з другого боку, неможливо ігнорувати й вимоги нової модернізації, її специфічні загрози та можливості. Серед найважливіших викликів, які має вирішити управління інтеграційними процесами для зміцнення суспільної безпеки, ця проблема є фундаментальною та невідкладною.

Проте забезпечення форсованого розвитку в умовах постсучасної рефлексивної модернізації при жорсткому ресурсному обмеженні потребує концентрації на пріоритетних напрямках, масштабного ресурсного маневру, гнучкого використання здібностей населення, а отже, високого ступеня зацікавленості кожного та якісного стратегічного бачення. Ідея особистого збагачення не здатна бути єдиною опорою сильної держави як механізму панування загальних цілей над приватними інтересами. Народи, що мають міцний інстинкт державотворення, під час трансформаційних процесів отримують додатковий бонус. Саме слабкість держави нині стає чинником, який стримує розвиток громадянського суспільства. При цьому деякі нові корпоративні економічні та суспільно-

політичні інституції (зокрема, й «атрибути громадського суспільства») мають потенціал більшого, ніж у держави, закріплення людини, а можливість авторитарних і демократичних методів відбираються з позицій забезпечення прогресу в конкретних соціальних умовах.

Причому в умовах змін у тенденціях постмодернізації наш ресурс, стратегія і тактика дій зобов'язані бути мобільними, гнучкими, сприятливими до всього передового, здатними до розвитку та прогресу.

Водночас чим більшою мірою вдається використовувати місцеві особливості, тим більше вииграє в конкурентній сутичці народів країна. Отже, рішення мають бути не штампами, а ексклюзивними, що враховують особливості конкретних обставин та умов. Вивчення досвіду зарубіжних і вітчизняних форсованих модернізацій свідчить, що, з одного боку, довготривалий системний позитивний ефект приносять соціальні інновації, близькі базовій культурі реципієнта, а з другого боку, що частково проблемність однієї сфери може компенсуватися проривом в інших.

Подальший розгляд теми передбачає як подальшу деталізацію окремих напрямів дослідження, так і додання в аналіз матеріалу порівняння можливостей цілеспрямованого використання міжнародних економічних відносин для успішного вирішення внутрішніх завдань.

For prosperity of Ukrainian society it is necessary from trends of chaotic transformation and conservation to go to (post) modernization, and forced one. The rise of the competitiveness of national economy and civilization's project as a whole require movement of commodity production orientation to highly knowledge manufacturing processes. Sustainable development involves achieving progressive structure of the economy and investment worthy specialization in international division of labour system.

So, the author considers it appropriate to allow for the fullest development and use of the potential of their society to move from a policy rate of transformation under the existing type of international economic relations to existing development policy instrumentalism, preserving the diversity of its national traits, social and cultural values of character.

The possibilities of international economic relations after the deepening and acceleration of the integration process are offered. The conditions of productive using of international relations for the successful implementation of the (post) modernization of the economy are elaborated. To identify promising forms and national models of development, particular attention is paid to the study of global transformations, management innovation, the role of subjectivity necessary reforms, as well as the value and meaning complexes.

In particular, according to the author, purposeful impact on the international economic relations of production implies attention to levels of economic mechanisms of society (as a movement, an actual part of the economy), logistics equipment, the productive forces and the ideal sphere. Trust is examined as an essential element of a healthy economic mechanism. For enhancing the role of social capital for economic success civilizational values and semantic foundations of participation in international economic relations is increased.

Of course, every subject of international economic relations pursues, protects and promotes their interests.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пан Ги Мун. Глобальная повестка дня / Пан Ги Мун // *Международная жизнь*. – 2009. – №4. – С. 3–13.
2. Kurth J. *Toward the Postmodern World* / J. Kurth // *Dialogie*. – 1993. – №2. – P. 8–13.
3. White C. *The end of an era: It's time for LaRouche's remedies* / C. White // *Executive Intelligence Review*. – 1995. – Vol. 22. – №37. – Sept. – P. 4–12.
4. Гелд Д. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура / Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Дж. Перратон. – К.: Фенікс, 2003. – 584 с.
5. Лукінов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя) / І.І. Лукінов. – К.: Інститут економіки НАН України, 1997. – 455 с.
6. Яковець Ю.В. Глобальные экономические трансформации XXI века / Ю.В. Яковець. – М.: Экономика, 2011. – 382 с.
7. Кушлин В.И. Трактории экономических трансформаций / В.И. Кушлин. – М.: Экономика, 2004. – 310 с.
8. Ещенко П.С. Куда движется глобальная экономика в XXI веке? / П.С. Ещенко, А.Г. Арсенько. – К.: Знання України, 2012. – 479 с.
9. Параг Ханна. Как управлять миром. Власть в XXI веке. Кому она будет принадлежать? / Ханна Параг. – М.: ООО «Издательство Астрель», 2012. – 320 с.

10. Клейнер Г. Нанoeкономика / Г. Клейнер // *Вопросы экономики*. – 2004. – №12. – С.79–80.
11. Парсонс Т. Система современных обществ / Толкотт Парсонс. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 270 с.
12. Корнаи Я. Системная парадигма / Я. Корнаи // *Вопросы экономики*. – 2002. – №4. – С. 4–22.
13. Райнерт Э.С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными / Эрик С. Райнерт. – М.: НИУ ВШЭ, 2011. – 384 с.
14. Гэлбрейт Дж. Экономические теории и цели общества / Дж. Гэлбрейт. – М.: Прогресс, 1976. – 406 с.
15. Шедяков В.Е. *Иное всегда дано* / В.Е. Шедяков // *Бизнес Информ*. – 1995. – №3-4. – С.8.
16. Шедяков В.Е. Соціальна творчість та інноваційність стратегічного управління / В.Е. Шедяков // *Політичний менеджмент*. – 2013. – №1-2(57-58). – С. 42–51.
17. Porter M.E. *Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders* / M.E. Porter, M.R. Cramer // *Harvard Business Review*. – 2006. – December. – P. 78–92.
18. Соловьев В.С. *Стратегический менеджмент* / В.С. Соловьев. – Ростов-на-Дону: Феникс; Новосибирск: Сибирское соглашение, 2002. – 448 с.
19. Стратегія економічного розвитку в умовах глобалізації / [За ред. Д.Г. Лук'яненка]. – К.: КНЕУ, 2001. – 538 с.
20. Стратегия конкурентоспособности национальной экономики / [Отв. ред. Э.Я. Шейнин]. – М.: ИЭ РАН, 2009. – 262 с.
21. Томпсон-мл. А.А. *Стратегический менеджмент: концепции и ситуации* / А.А. Томпсон-мл., А.Дж. Стрикленд III. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 412 с.
22. *Новий курс: реформи в Україні. 2010–2015. Національна доповідь* / [За заг. ред. В.М. Гейця та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.
23. *Новий формат стратегії і тактики соціально-економічного розвитку України: людина, громада, держава* / Бондар І.К., Четов М.В., Жадан І.О., Дідур С.В. та ін. – К.: Корпорація, 2005. – 383 с.
24. Шедяков В. Стратегія вибору / В. Шедяков [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/3373-strategiya-viboru.html>.
25. Шедяков В. Про стратегію і тактику / В. Шедяков [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/4855-pro-strategiyu-taktiku.html>.
26. Шедяков В.Е. Стратегическое управление в мобилизационной хозяйственной политике: международный аспект / В.Е. Шедяков // *Проблемы социализации личности в период экономической нестабильности: Материалы Междунар. научно-практ. конф.* – Березники, 1999. – С.41–45.
27. Шедяков В.Е. Стратегічне управління модернізацією країни: межі, можливості, оптимізація впливів / В.Е. Шедяков // *Політичний менеджмент*. – 2011. – №2(47). – С. 44–53.
28. Линдгрэн М. Сценарное планирование. Связь между будущим и стратегией / М. Линдгрэн, Х. Бандхольд. – М.: Олимп – Бизнес, 2009. – 256 с.
29. Шедяков В.Е. Сценарии развития экономической политики / В.Е. Шедяков // *Бизнес Информ*. – 2000. – №9-10. – С. 3–5.
30. Горц А. Нематериальное. Знание, стоимость и капитал / А. Горц. – М.: Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2010. – 208 с.
31. Мильнер Б.З. Управление знаниями – вызов XXI века / Б.З. Мильнер // *Вопросы экономики*. – 1999. – №9. – С. 108–118.
32. Шедяков В. Навіщо нам враховувати світові тенденції до формування економіки знань / В. Шедяков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/3224-navscho-nam-vrahovuvati-svtov-tendency-do-formuvannya-ekonomiki-znan.html>.
33. Шедяков В.Е. Можливості ефективної організації та стимулювання бажаних трансформацій / В.Е. Шедяков // *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. – 2010. – Вип.19. – С. 327–338.
34. Шедяков В.Е. Стратегические трансформации методологии социального управления в осуществлении общественных интересов культурно-цивилизационного мира / В.Е. Шедяков // *Глея*. – 2013. – №76(№9). – С. 190–194.
35. Шедяков В. Держава: майбутнє економічного ідеалу / В. Шедяков [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/3627-dержava-maybutnye-ekonomichnogo-dealu.html>.
36. Шедяков В.Е. Якість соціального управління як чинник національної безпеки / В.Е. Шедяков // *Стратегічна панорама*. – 2009. – №1. – С. 39–43.
37. Шедяков В. Суб'єкти нової модернізації / В. Шедяков [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/6097-subyekti-novoyi-modernizaciyi.html>.
38. Бард А. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма / А. Бард, Я. Зодерквист. – СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2004. – 252 с.
39. Шедяков В.Е. Розвиток еліти як обов'язкова умова ефективного захисту суспільних інтересів / В.Е. Шедяков // *Нова парадигма*. – 2012. – Вип.110. – С.72–83.
40. Шедяков В.Е. Маяки середнього класу в політичному процесі / В.Е. Шедяков // *Сучасна українська політика*. – 2013. – Спецвипуск: *Політична наука в Україні: стан та перспективи розвитку*. Матеріали IV Конгресу політологів України. – С. 140–150.
41. Шедяков В.Е. Якість життя середнього класу населення як чинник політичного середовища країни / В.Е. Шедяков // *Політологічний вісник*. – 2012. – Вип. 59. – С. 190–201.
42. Adler N.J. *Cultural Synergy: Managing The Impact of Cultural Diversity* / N.J. Adler // *The 1986 Annual: Developing Human Resources*. – 1986. – San Diego: University Associates. – P. 229–238.
43. Филипенко А. Цивилизационные детерминанты украинской экономической модели / А. Филипенко // *Экономика Украины*. – 1994. – №4. – С. 11–19.
44. Полянй К. Великая трансформация: Политические и экономические истоки нашего времени / К. Полянй. – СПб.: Алетейя, 2002. – 320 с.
45. Шедяков В. Е. Продуктивне соціокультурне поле економічного розвитку / В. Шедяков [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/6613-produktivne-sosokulturne-pole-ekonomichnogo-rozvitku.html>.
46. Гець В.М. Довіра як елемент соціального капіталу в економічному розвитку України / В.М. Гець // *Економічна теорія*. – №3. – 2010. – С. 7–19.
47. Шедяков В.Е. Уроки Венгрії / В.Е. Шедяков // *Бизнес Информ*. – 1992. – №10. – С. 5–6.
48. Шедяков В.Е. Японський менеджмент без ретуші / В.Е. Шедяков // *Бизнес Информ*. – 1995. – №6. – С. 34–37.
49. Шедяков В.Е. Грезы дремлющей Европы / В.Е. Шедяков // *Бизнес Информ*. – 1995. – №13–14. – С. 8–10.
50. Шедяков В.Е. Быть ли Киеву Стокгольмом / В.Е. Шедяков // *Бизнес Информ*. – 1997. – №14. – С. 15–20.

51. Шедяков В. Е. Настоящее как дрящее прошлое: Экономические реформы и реформаторы в циклах развития общества / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 1999. – №1-2. – С. 3-5.
52. Шедяков В. Финансовая стабилизация: уроки послевоенной Германии / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 1999. – №3-4. – С. 3-5.
53. Шедяков В. Модель экономического роста: вариант С.Ю. Витте / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 1999. – №5-6. – С. 8-10.
54. Шедяков В. Немецкая историческая школа в постсовременной экономике (социально-ролевое содержание хозяйственных процессов) / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 1999. – №7-8. – С. 3-6.
55. Шедяков В.Е. Идеологическое обоснование реформ: И.А. Ильин и постсовременность / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 1999. – №9-10. – С. 4-7.
56. Шедяков В.Е. Повторение пройденного: Трансформация экономики / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 2000. – №1. – С. 3-6.
57. Шедяков В.Е. Экономика пространства (Анализ модели организации экономики Японии) / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 2000. – №11-12. – С. 3-6.
58. Шедяков В.Е. Истоки роста (Анализ модели организации экономики Швеции) / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 2002. – №1-2. – С. 10-13.
59. Шедяков В.Е. Ветер времени (Анализ модели организации экономики Великобритании) / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 2002. – №3-4. – С. 3-8.
60. Шедяков В.Е. Реформаторство в экономике (Анализ модели организации экономики Китая) / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 2002. – №5-6. – С. 3-6.
61. Шедяков В.Е. Инновационное управление (Анализ модели организации экономики США) / В.Е. Шедяков // Бизнес Информ. – 2002. – №7-8. – С. 3-6.

REFERENCES

1. Ban Ki-moon. Global'naja povestka dnja [Global agenda]. Mezhdunarodnaja zhizn', 2009, no. 4, pp. 3-13 [in Russian].
2. Kurth J. Toward the Postmodern World. Dialogue, 1993, no. 2, pp. 8-13.
3. White C. The end of an era: It's time for LaRouche's remedies. Executive Intelligence Review, 1995, vol. 22, no. 37, September, pp. 4-12.
4. Held D., McGrew A., Goldblatt D., Parraton J. Hlobal'ni transformatsiyi. Polityka, ekonomika, kul'tura [The global transformations. Politics, economics, culture]. Kyiv, Feniks, 2003, 584 p. [in Ukrainian].
5. Lukin I.I. Ekonomichni transformatsiyi (naprykintsi XX storichchya) [Economic transformations (at the end of XX century)]. Kyiv, Instytut ekonomiky NAN Ukrainy, 1997, 455 p. [in Ukrainian].
6. Jakovec Ju. V. Global'nye ekonomicheskie transformacii XXI veka [Global economic transformations of the XXI century]. Moscow, Ekonomika, 2011, 382 p. [in Russian].
7. Kushlin V.I. Traektorii ekonomicheskikh transformacij [Trajectories of economic transformations]. Moscow, Ekonomika, 2004, 310 p. [in Russian].
8. Eshhenko P.S., Arsenko A.G. Kuda dvizhetsja global'naja jekonomika v XXI veke? [Where is the global economy in the XXI century?]. Kyiv, Znannia Ukrainy, 2012, 479 p. [in Russian].
9. Parag H. Kak upravljat' mirom. Vlast' v XXI veke. Komu ona budet prinaladzhat' [How to control the world. Power in the XXI century. Who will own it?]. Moscow, OOO "Izdatel'stvo Astrel", 2012, 320 p. [in Russian].
10. Klejner G. Nanoekonomika [Nanoeconomics]. Voprosy ekonomiki, 2004, no. 12, pp. 79-80 [in Russian].
11. Parsons T. Sistema sovremennykh obshhestv [The system of modern societies]. Moscow, Aspekt Press, 1998, 270 p. [in Russian].
12. Kornai Ja. Sistemnaja paradigma [System paradigm]. Voprosy ekonomiki, 2002, no. 4, pp. 4-22. [in Russian].
13. Rajnert Je. S. Kak bogatyje strany stali bogatymi, i pochemu bednye strany ostajutsja bednymi [How rich countries became rich and why poor countries stay poor]. Moscow, NIU VShE, 2011, 384 p. [in Russian].
14. Gelbrejt Dzh. Ekonomicheskie teorii i celi obshhestva [Economic theories and goals of society]. Moscow, Progress, 1976, 406 p. [in Russian].
15. Shedjakov V.E. Inoe vsегда дано [The other is always given]. Biznes Inform, 1995, no. 3-4, 8 p. [in Russian].
16. Shedyakov V. Ye. Sotsial'na tvorchist' ta innovatsijnist' stratehichnoho upravlinnya [Social creativity and innovation of strategic management]. Politychny menedzhment, 2013, no. 1-2 (57-58), pp. 42-51 [in Ukrainian].
17. Porter M.E., Cramer M.R. Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. Harvard Business Review, 2006, December, pp. 78-92.
18. Solov'ev V.S. Strategicheskij menedzhment [Strategic Management]. Rostov-on-Don, Fenik, Novosibirsk: Sibirskoe soglasenie, 2002, 448 p. [in Russian].
19. Lukanenko D.H. Stratehiya ekonomichnoho rozvytku v umovakh hlobalizatsiyi [The strategy of economic development under globalization conditions]. Kyiv, KNEU, 2001, 538 p. [in Ukrainian].
20. Scheinin E. Ja. Strategija konkurentosposobnosti nacional'noj ekonomiki [The strategy of national economic competitiveness]. Moscow, IERAN, 2009, 262 p. [in Russian].
21. Thomson Jr. A.A., Strickland A.J. Strategicheskij menedzhment: koncepcii i situacii [Strategic Management: Concepts and situations]. Moscow, INFRA-M, 2000, 412 p. [in Russian].
22. Heyets' V.M. Novyy kurs: reformy v Ukraini. 2010 – 2015. Natsional'na dopovid' [New course: reforms in Ukraine. 2010 – 2015. National report]. Kyiv, NVTs NBU, 2010, 232 p. [in Ukrainian].
23. Bondar I.K., Chechetov M.V., Zhadan I.O., Didur S.V. Novyy format stratehiyi i taktiky sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: lyudyna, hromada, derzhava [The new format strategy and tactics of social and economic development of Ukraine: people, community, state]. Kyiv, Korporatsiya, 2005, 383 p. [in Ukrainian].
24. Shedyakov V. Stratehiya vyboru [Strategy of choice]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/3373-stratehiya-vyboru.html> [in Ukrainian].
25. Shedyakov V. Pro stratehiyu i taktiku [On strategy and tactics]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/4855-pro-stratehiyu-taktiku.html> [in Ukrainian].
26. Shedjakov V.E. Strategicheskoe upravlenie v mobilizacijnoj hozjajstvennoj politike: mezhdunarodnyj aspekt [Strategic management in the mobilization of economic policy: the international dimension]. Berezni, 1999, pp. 41-45. [in Russian].
27. Shedyakov V. Ye. Stratehichne upravlinnya modernizatsiyeyu krajiny: mezhi, mozhyvosti, optymizatsiya vplyviv [Strategic management of the modernization of the country, limits, opportunities, impacts optimizing]. Politychny menedzhment, 2011, no. 2 (47), pp. 44-53 [in Ukrainian].
28. Lindgren M., Bandhol'd H. Scenarное planirovanie. Svjaz' mezhdubudushhim i strategij [Scenario planning. The link between future and strategy]. Moscow, Olimp – Biznes, 2009, 256 p. [in Russian].
29. Shedjakov V.E. Scenarij razvitiya ekonomicheskoy politiki [Development scenarios of economic policy]. Biznes Inform, 2000, no. 9-10, pp. 3-5 [in Russian].
30. Gorz A. Nematerial'noe. Znanie, stoinost' i kapital [Knowledge, cost, capital]. Moscow, Izd. dom Gos. un-ta – Vyshej shkoly ekonomiki, 2010, 208 p. [in Russian].
31. Mil'ner B.Z. Upravlenie znanijami - vyzov XXI veka [Knowledge management - the challenge of the XXI century]. Voprosy ekonomiki, 1999, no. 9, pp. 108-118 [in Russian].
32. Shedyakov V. Navishcho nam vrakhovuvaty svitovyi tendentsiyi do formuvannya ekonomiky znan' [Why do we take into account the global trend towards the formation of a knowledge economy]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/3224-navshcho-nam-vrahovuvaty-svitov-tendentsiyi-do-formuvannya-ekonomiki-znan.html> [in Ukrainian].
33. Shedyakov V. Ye. Mozhyvosti efektyvnoy orhanizatsiyi ta stymulyuvannya bazhnykh transformatsiy [Features of effective organization and promotion of desirable transformations]. Suchasna ukrainys'ka polityka. Polityky i politolohy pro ney, 2010, vol. 19, pp. 327-338 [in Ukrainian].
34. Shedjakov V.E. Strategicheskije transformacii metodologij social'nogo upravlenija v osushhestvenni obshhestvennykh interesov kul'turno-civilizacijnogo mira [Strategic transformation of methodologies of social management in the implementation of the public interest of the cultural and civilizational world]. Hileya, 201, no. 76 (9), pp. 190-194 [in Russian].
35. Shedyakov V. Derzhava: maybutnye ekonomichnoho idealu [State: the future economic ideal]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/3627-derzhava-maybutnye-ekonomichnoho-dealu.html> [in Ukrainian].
36. Shedyakov V. Ye. Yakist' sotsial'noho upravlinnya yak chynnyk natsional'noy bezpekyy [The quality of social control as a factor of national security]. Stratehichna panorama, 2009, no. 1, pp. 39-43 [in Ukrainian].
37. Shedyakov V. Subyekty novoyi modernizatsiyi [The subjects of new modernisation]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/6097-subyekty-novoyi-modernizatsiyi.html> [in Ukrainian].
38. Bard A., Zoderkvist Ja. Netokratija. Novaja pravjashhaja elita i zhizn' posle kapitalizma [Netocracy. The new ruling elite and life after capitalism]. Saint Petersburg, Stokgol'mskaja shkola ekonomiki v Sankt-Peterburge, 2004, 252 p. [in Russian].
39. Shedyakov V. Ye. Rozvytok elity yak obovyazkova umova efektyvnoho zakhystu suspil'nykh interesiv [Development of the elite as a prerequisite of effective public interest protection]. Nova paradyhma, 2012, vol. 110, pp. 72-83 [in Ukrainian].
40. Shedyakov V. Ye. Mayaky seredin'oho klasu v politychnomu protsesi [Lighthouses of the middle class in the political process]. Suchasna ukrainys'ka polityka, 2013, pp. 140-150 [in Ukrainian].
41. Shedyakov V. Ye. Yakist' zhyt'tya seredin'oho klasu naselennya yak chynnyk politychnoho sere dovysshcha krajiny [The quality of life of middle class population as a factor in the political environment of the country]. Politolohichnyy visnyk, 2012, vol. 59, pp. 190-201 [in Ukrainian].
42. Adler N.J. Cultural Synergy: Managing The Impact of Cultural Diversity. The 1986 Annual: Developing Human Resources, 1986, San Diego, University Associates, pp. 229-238.
43. Filipenko A. Civilizacijnnye determinanty ukrainyj ekonomicheskoy modeli [Civilization determinants of Ukrainian economic model]. Ekonomika Ukrainy, 1994, no. 4, pp. 11-19 [in Russian].
44. Polan' K. Velikaja transformacija: Politycheskie i ekonomicheskie istoki nashego vremeni [The Great Transformation: political and economic origins of our time]. Saint Petersburg, Aleteja, 2002, 320 p. [in Russian].
45. Shedyakov V. Ye. Produktivne sotsiokul'turne pole ekonomichnoho rozvytku [Productive sociocultural field of economic development]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/6613-produktivne-socokulturne-pole-ekonomichnoho-rozvytku.html> [in Ukrainian].
46. Heyets' V.M. Dovira yak element sotsial'noho kapitalu v ekonomichnomu rozvytku Ukrainy [Trust as an element of social capital in economic development of Ukraine]. Ekonomichna teoriya, no. 3, 2010, pp. 7-19 [in Ukrainian].
47. Shedjakov V.E. Uroki Vengrii [Lessons from Hungary]. Biznes Inform, 1992, no. 10, pp. 5-6 [in Russian].
48. Shedjakov V.E. Japonskij menedzhment bez retushi [Japanese management without retouching]. Biznes Inform, 1995, no. 6, pp. 34-37 [in Russian].
49. Shedjakov V.E. Grezy dremlyushhej Evropy [Dreams of slumbering Europe]. Biznes Inform, 1995, no. 13-14, pp. 8-10 [in Russian].
50. Shedjakov V.E. Byt' li Kievu Stokgol'mom [Will Kyiv be as Stockholm]. Biznes Inform, 1997, no. 14, pp. 15-20 [in Russian].
51. Shedjakov V.E. Nastojashhe kak dljashheesja proshloe: Ekonomicheskie reformy i reformatory v ciklah razvitiya obshhestva [Present as continuing past: Economic reforms and reformers in the cycles of social development]. Biznes Inform, 1999, no. 1-2, pp. 3-5 [in Russian].
52. Shedjakov V. Finansovaja stabilizacija: uroki poslevoennoj Germanii [Financial stabilization: lessons of postwar Germany]. Biznes Inform, 1999, no. 3-4, pp. 3-5 [in Russian].
53. Shedjakov V. Model' jekonomicheskogo rosta: variant of S.Ju. Witte [Model of economic growth: S.Ju. Witte's variant]. Biznes Inform, 1999, no. 5-6, pp. 8-10 [in Russian].
54. Shedjakov V. Nemeckaja istoricheskaja shkola v postsovremennoj ekonomike (social'no-rovelevoe sodержание hozjajstvennykh processov) [German historical school in the postmodern economy (social-role content of business processes)]. Biznes Inform, 1999, no. 7-8, pp. 3-6 [in Russian].
55. Shedjakov V.E. Ideologicheskoe obosnovanie reform: I.A. Ilyin i postsovremennost' [Ideological justification of reform: I.A. Ilyin and postmodernity]. Biznes Inform, 1999, no. 9-10, pp. 4-7 [in Russian].
56. Shedjakov V.E. Povtorenie proydennogo: Transformacija ekonomiki [Repetition: Transformation of the economy]. Biznes Inform, 2000, no. 1, pp. 3-6 [in Russian].
57. Shedjakov V.E. Ekonomika prostranstva (Analiz modeli organizacii ekonomiki Japonii) [Economy of space (Analysis of model of economic organization in Japan)]. Biznes Inform, 2000, no. 11-12, pp. 3-6 [in Russian].
58. Shedjakov V.E. Istoki rosta (Analiz modeli organizacii ekonomiki Shvecii) [The origins of growth (Analysis of model of economic organization in Sweden)]. Biznes Inform, 2002, no. 1-2, pp. 10-13 [in Russian].
59. Shedjakov V.E. Veter vremeni (Analiz modeli organizacii ekonomiki Velikobritanii) [Wind of time (Analysis of model of organization of the UK economy)]. Biznes Inform, 2002, no. 3-4, pp. 3-8 [in Russian].
60. Shedjakov V.E. Reformatorstvo v ekonomike (Analiz modeli organizacii ekonomiki Kitaja) [Reformation of the economy (Analysis of model of organization of the Chinese economy)]. Biznes Inform, 2002, no. 5-6, pp. 3-6 [in Russian].
61. Shedjakov V.E. Innovacijnnoe upravlenie (Analiz modeli organizacii ekonomiki SShA) [Innovative management (analysis of model of the organization of the US economy)]. Biznes Inform, 2002, no. 7-8, pp. 3-6 [in Russian].